

БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ НА ХОРА С НАРУШЕНО ЗРЕНИЕ В БИБЛИОТЕКАТА НА НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Ваня Илиева

Радостина Тодорова

В последните години много се говори и писа по проблемите на библиотечно-информационното обслужване на хората с увреждания. Част от тях е обслужването на хора с увредено зрение. Проведени са редица изследвания, за да се установи какви са специфичните нужди на този тип потребители. През 1998-1999 г. Народна библиотека "Св. Кирил и Методий" прави социологическо изследване „Достъпът до печатна информация на лицата със зрителни увреждания“^[1]. Няколко години по-късно през 2001-2002 г. с друго изследване^[2], направено във фонобиблиотеките на Съюза на слепите в София и Дряново, се потвърждава тезата, че специализираните библиотеки не са в състояние да отговорят изцяло на потребностите на хората с нарушено зрение. Според проф. Владимир Радулов "зрително затруднените са като другите и следва да бъдат възприемани като всички останали хора със своите положителни и отрицателни страни". От тези думи на професора може да направим извода, че нуждата от информация е строго специфична за всеки отделен човек и достъпът до нея трябва да бъде равнопоставен.

Тези причини са достатъчно основание, библиотеката на Нов български университет да отвори врати за незрящи. В резултат на няколко успешно реализирани проекта през изминалите три години се създаде динамичен модел за библиотечно-информационно обслужване, базиран на електронната информация и на съвременните информационни технологии. От 2004 г. работи специализирано читателско място, разположено на партера в библиотечния комплекс, в непосредствена близост до бюро "Информация за библиотеката" и "Зоната със сините столчета".

Материална база

Съвременните информационни-технологии до голяма степен улесняват обслужването на хора с нарушено зрение. Специални устройства и програми позволяват на незрящите да работят с компютър. Те могат да набират, обработват, ползват и четат информация сами.

Текстът във електронен вид може да бъде прочетен чрез брайлов дисплей или синтетична реч. Специализираното читателско място в библиотеката е оборудвано със скенер А3,

брайлов принтер (Фиг. 1) и брайлов дисплей (Фиг. 2).

Инсталирани са Fine Reader – програма, която се използва за разпознаване на текст; JAWS под Windows – програма-екранен четец; Speech Lab 2.0 – програма-синтезатор на българска реч, която преобразува изчетения текст в звуков файл.

Специализирани услуги

В отговор на специфичните потребности на тази група читатели библиотеката разработи два пакета от услуги:

I. Електронни услуги

Попитай библиотекаря – посредством ICQ и Skype, незрящите читатели могат да задават въпроси и да получат отговор по електронен път.

Писмена тематична библиографска справка – съставяне на библиографски списък от литература, но в .txt формат, който се изпраща по електронна поща.

Доставка на документи по електронен път – библиотеката дигитализира и конвертира в текст или звук, желаният от читателя документ, и го доставя по електронна поща.

II. Услуги предлагани от специализирано читателско място в библиотеката на НБУ

Ползване на документи върху хартиен носител (книги, вестници, списания и др.) – услугата е комплексна и се извършва с помощта на технически сътрудник. Включва сканиране на текстовете, конвертиране в текст или звук. По желание на читателя може да се използва брайлов дисплей или брайлов принтер.

Използване на аудиокниги

Използване на бази данни

Използване на брайлов дисплей за четене

Разпечатване на брайлов принтер до формат А4

Конвертиране на текст в звук

Сканиране

Запис на CD с носител на клиента.

Достъп до Интернет

Дигитална информация

Библиотеката работи за постоянно разширяване на обема от дигитални документи. По този начин ще се увеличи достъпът до информация на хората с нарушено зрение. Библиотечният фонд съдържа бази данни, предлагащи пълнотекстови книги и статии в различни научни области. Те са подходящи за ползване от незрящите читатели. В тясно сътрудничество с преподавателите се дигитализират текстове, необходими за учебния процес. До момента са създадени 820 документа (части от книги и статии). В отговор на поръчки от незрящи студенти във връзка с учебния процес са сканирани и конвертирани в .mp3 формат 11 книги, между които: Памет и смисъл от Енчо Герганов, Социална психология от Сава Джонев, Психология на Джон Сиймън.

Ще продължим да подобряваме материалната среда, услугите и предлагането на разнообразни източници в услуга на незрящите читатели те имат право на информация за своето обучение и професионална реализация.

В момента библиотеката инициира проект съвместно с Агенцията за хора с увреждания към Министерството на труда и социалната политика, насочен към интегриране на хора с трайни увреждания в обичайна работна среда, чрез осигуряване на достъп, адаптиране и оборудване на работни места.

Използвана литература:

Исмаил, Хюсеин Х. Достъпът на хората със зрителни увреждания до печатната информация – възможности и перспективи. – В: Библиотеките, хората с увреждания и електронната информация : Сборник. София, Университетско изд. "Св. Климент Охридски", 2006, с. 49-58.

Кръстева, Деница. Народна библиотека "Св. Св. Кирил и Методий" и обслужването на читатели с увреждания. – В: Библиотеките, хората с увреждания и електронната информация : Сборник. София, Университетско изд. "Св. Климент Охридски", 2006, с. 79-82.

Радулов, Владимир. Зрително затруднените и обществените библиотеки. – В: Библиотеките, хората с увреждания и електронната информация : Сборник. София, Университетско изд. "Св. Климент Охридски", 2006, с. 79-82.

---

^[1] Целта на изследването е да се разбере до колко в страната е разпространено използването на алтернативни начини за четене на хора със зрителни увреждания.

^[2] Социологическо изследване „Читателите на говорещи книги“